

Streszczenie

Książka zawiera osiem artykułów poświęconych poezji Zbigniewa Herberta. Trzy z nich to studia interpretacyjne o dwóch wierszach – *Trenie Fortynbrasa* oraz *Studium przedmiotu*. Pierwszy z nich („*Teraz masz spokój Hamlecie*”. *Jeszcze raz o „Trenie Fortynbrasa”*) wychodzi przede wszystkim od komentarzy Jana Błońskiego i Jacka Trznadla i pokazuje gatunkową strukturę tekstu oraz charakter aluzji do dramatu Szekspira. *Studium przedmiotu* omawiane jest natomiast z dwóch punktów widzenia. W artykule *Krzeseł i zmięta serweta. O „Studium przedmiotu” Zbigniewa Herberta* przyjmuję perspektywę historyczną (dzieje sztuki europejskiej) oraz metafizyczną (możliwość związku wyobraźni ze sferą transcendentną). Z kolei w szkicu „*Przedmiot którego nie ma*”. *Herbert – Miłosz (z Mallarmé w tle)* pokazuję tę problematykę od strony aluzji do słynnego poematu Stéphane’a Mallarmégo *Rzut kośćmi nigdy nie zmieni przypadku* i omawiam polemikę na temat tego wiersza w korespondencji Zbigniewa Herberta i Czesława Miłosza.

Kolejny tekst – *O „Panu Cogito” Zbigniewa Herberta. Rozpoznanie genologiczne* – traktuje o Panu Cogito, słynnym bohaterze literackim, stworzonym przez poetę. To swoiste afektywne *cogito*, które łączy myśl z działaniem i przeżyciem, zostało ujęte w literacką formę cyklu o wyrażnym charakterze parenetycznym. Osobne studium – *O tak zwanej przezroczystości semantycznej poezji Zbigniewa Herberta. Uwagi na temat stanu badań* – to rozważania dotyczące przezroczystości semantycznej poezji Herberta (w Husserlowskim rozumieniu tego terminu). Poeta odwoływał się do tego pojęcia w jednym z komentarzy do własnej twórczości.

Trzy inne artykuły poświęcone są szeroko rozumianej tradycji – związkom z poezją Lukrecjusza („*Aż runą świata ściany cztery*”. *Epi-kurejskie źródła sensualizmu poezji Zbigniewa Herberta*), Jerzego Lieberta („*Od słowa ciemnego chroń nas*”. *Zbigniew Herbert – Jerzy Liebert*)

i mechanizmom tradycji w ogóle („*Mata wyspa w chaosie dziejów*”. *Tradycja w twórczości Zbigniewa Herberta*). W początkach twórczości Herberta do Lukrecjusza zbliża sensualizm oraz pesymizm metafizyczny, związany między innymi z doświadczeniem drugiej wojny światowej. Trwające przez dziesięciolecia przewyciężanie tego pesymizmu polega między innymi na afirmacji inności/obcości świata, tak jako całości, jak i jego poszczególnych wymiarów, w ich konkretności i jednostkowości. Wydaje się, że jest to istotne podobieństwo między Herbertem i Liebertem, w którego twórczości kategoria obcości przedmiotów, człowieka, Boga, również odgrywa ważną rolę. Tradycja z kolei jest poszukiwaniem sensu w tym, co nieludzkie, w dziejach, poszukiwaniem nadziei, przekazywanej z pokolenia na pokolenie.

Summary

The book contains eight articles devoted to Zbigniew Herbert's poetry. Three of them are interpretive studies on two poems – *Elegy of Fortinbras* and *Study of the Object*. The first one (“*Now you have peace Hamlet*”. *One more time about “Elegy of Fortinbras”*) primarily come from Jan Błoński's and Jacek Trznadel's comments and demonstrates the genre's structure and the allusion to Shakespeare's play. The *Study of the Object* is discussed from two points of view. In the article *Chair and crumpled tablecloth. On the Zbigniew Herbert's “Study of the Object”* the poem is being considered from historical and metaphysical perspective (European art history and the possible connection between the imagination and the transcendent realm). By contrast, in the essay “*The object which does not exist*”. *Herbert – Miłosz (with Mallarmé in the background)* this problem is being shown from perspective of the allusion to the famous poem by Stéphane Mallarmé *A roll of the dice will never abolish chance* (*Un coup de dés jamais n'abolira le hasard*, 1897). Next, this poem polemics are being discussed in the correspondence to Zbigniew Herbert and Czesław Miłosz.

Another text, *On Mr. Cogito Zbigniew Herbert's. Genological investigations*, presents Mr. Cogito, the famous literary hero, portrayed by the poet. This specific, affective *cogito*, which combines thought with action and experience, has been included in the literary form of a parenetic lyrical cycle. Separate study, *The so-called semantic transparency of Zbigniew Herbert's poetry. Observations on the state of research*, examines the semantic clarity of Herbert's poetry (in Husserl's meaning). The poet referred to this concept in one of his own comments.

Three other articles are devoted to the widely understood tradition – the relationships with Lucretius poetry (“*Until the world's four walls go down*”. *Epicurean sources of sensualism of Zbigniew Herbert's poetry*), Jerzy Liebert (1904–1931) (“*From the dark word protect us*”. *Zbigniew*

Herbert – Jerzy Liebert) and the mechanisms of tradition in general (*“Little island in the chaos of history”*. *Tradition in the works of Zbigniew Herbert*). In the beginning, of Herbert’s work towards Lucretius, he is approached by sensualism and metaphysical pessimism, related to the experience of World War Two. The process of overcoming the pessimism lasted for decades and consisted, inter alia, on the affirmation of the otherness/alienness of the world, both as a whole and in its individual dimensions, in their specificity and individuality. This seems to be an important resemblance between Herbert and Liebert, in whose works the categories of alienation of objects, man, God, also play a significant role. In contrast, tradition is the search of meaning in the inhuman, in the history, the search for hope, passed down from generation to generation.

[tłumaczenie: Michalina Neumann]